

dr Wojciech Konaszczuk

Katedra Prawa Międzynarodowego Publicznego

Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej

w Lublinie

Autoreferat

1. Imię i Nazwisko:

WOJCIECH KONASZCZUK

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/artystyczne – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej

1997 – magister prawa, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej

2005 – doktor nauk prawnych w zakresie prawa, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, rozprawa doktorska pod tytułem *Światowa Organizacja Handlu (WTO) w systemie instytucji gospodarczo-finansowych* przygotowana pod kierunkiem prof. dr hab. Anny Przyborowskiej-Klimczak

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych/artystycznych

1.10.1998 – 31.11. 2005 – asystent w Katedrze Prawa Międzynarodowego Publicznego, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej

1.12.2005 – obecnie – adiunkt w Katedrze Prawa Międzynarodowego Publicznego, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej

1.10.2001 – 30.09.2005 – asystent w Zakładzie Prawa, Wyższa Szkoła Prawa i Administracji w Rzeszowie

1.10.2005 – 30.09.2016 – adiunkt w Katedrze Prawa Konstytucyjnego i Stosunków Międzynarodowych, Wyższa Szkoła Prawa i Administracji w Rzeszowie

4. Wskazanie osiągnięcia* wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.):

a) tytuł osiągnięcia naukowego/artystycznego

Autorstwo monografii pod tytułem: *Prawnomiędzynarodowe aspekty obrotu ropą naftową na świecie*, Towarzystwo Wydawnictw Naukowych Libropolis, Lublin 2017

(autor/autorzy, tytuł/tytuły publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa, recenzenci wydawniczy)

Konaszczuk W., *Prawnomiędzynarodowe aspekty obrotu ropą naftową na świecie*, Towarzystwo Wydawnictw Naukowych Libropolis, Lublin, 2017.

b) omówienie celu naukowego/artystycznego ww. pracy/prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania

Monografia *Prawnomiędzynarodowe aspekty obrotu ropą naftową na świecie* stanowi efekt badań związanych z problematyką obrotu ropą na świecie z punktu widzenia prawa międzynarodowego. Zasadniczym celem badań było przedstawienie i analiza mechanizmów prawnych funkcjonowania światowego obrotu ropą naftową oraz określenie wzajemnych relacji pomiędzy międzynarodowym środowiskiem ropy naftowej oraz innymi dziedzinami w obrębie prawa międzynarodowego, a także określenie wpływu, jaki wywiera środowisko ropy naftowej na całokształt regulacji w zakresie prawa międzynarodowego. Wybór obszaru badawczego zawężonego do problematyki ropy naftowej jako surowca posiada swoje istotne uzasadnienie od strony nauki prawa międzynarodowego. Środowisko surowców w prawie międzynarodowym doczekało się nie tylko własnych, odrębnych regulacji prawnych, lecz także powołania do życia podmiotów prawa międzynarodowego – organizacji

* W przypadku, gdy osiągnięciem tym jest praca/ prace wspólne, należy przedstawić oświadczenia wszystkich jej współautorów określające indywidualny wkład każdego z nich w jej powstanie.

międzynarodowych. O roli surowców wchodzących w zakres bogactw naturalnych świadczy powołanie do życia m.in. Organizacji Państw Eksportujących Ropę Naftową (OPEC), Organizacji Państw Arabskich Eksportujących Ropę Naftową (OAPEC), Międzynarodowej Organizacji Kawy, Międzynarodowego Doradczego Komitetu Bawełny, Międzynarodowej Rady Oliwy Oliwkowej, Międzynarodowej Organizacji Cukrowej, Międzynarodowej Organizacji Cyny, Międzynarodowej Organizacji Pszenicznej. Wieloaspektowość problematyki prawnej związanej z obrotem surowcami przyczyniła się do przyjęcia wspólnego programu w przedmiocie uregulowania obrotu surowcami w ramach Konferencji Narodów Zjednoczonych do Spraw Handlu i Rozwoju (UNCTAD) na konferencji zorganizowanej w tym celu w Nairobi w 1976 roku.

Badania oparto na rozległym materiale teoretycznym i szerokim orzecznictwie. Analizie poddano kilkaset źródeł bibliograficznych, głównie w języku angielskim, polskim i rosyjskim. Wykorzystano faktycznie kilkaset pozycji bibliograficznych, ze szczególnym uwzględnieniem wewnętrznego i międzynarodowego orzecznictwa. Przeanalizowano ponad 230 orzeczeń, z czego w monografii powołano 74 orzeczenia. Monografia zajmuje ponad 550 stron, co przekłada się na 29 arkuszy wydawniczych.

Z praktyki tworzenia i stosowania norm prawa międzynarodowego wynika, iż ropa naftowa, wchodząc do grupy surowców naturalnych, zajmuje miejsce szczególne. W związku z tym w ramach badań cel naukowy został poparty kilkoma szczegółowymi problemami badawczymi. Do najistotniejszych należy zaliczyć określenie roli, jaką obrót ropą naftową spełnia w obrębie prawa międzynarodowego, jej oddziaływania na zachowanie się uczestników tego obrotu, wyodrębnienie regulacji wzajemnie się uzupełniających oraz takich, które konkurują ze sobą czy są nawet sprzeczne. W celu prowadzenia szczegółowych badań, których wyniki przełożyły się na rezultat końcowy monografii, sformułowano nowy element siatki pojęciowej zgodny z tendencjami *lex petrolea*, a mianowicie określono warunki brzegowe nowego terminu środowiska ropy naftowej, do których zaliczono, obok obszaru regulacji prawnych, uwarunkowania polityczne, ekonomiczne, społeczne. Obok tej tezy, którą można rozpatrywać na płaszczyźnie poziomej, uwzględniono także pionową płaszczyznę. W odniesieniu do warstwy prawnej prowadzi ona do rozdzielenia międzynarodowego obrotu ropą naftową w kontekście regulacji prawa wewnętrznego i międzynarodowego. W tym sensie główny nurt prowadzonych badań spowodował konieczność wyodrębnienia szczegółowych problemów badawczych, które skoncentrowały się wokół właściwości systemów prawa, które wpłynęły na rozwój regulacji w zakresie obrotu ropą naftową, powstania i funkcjonowania instytucji prawnych regulujących międzynarodowe środowisko

ropy naftowej, wpływu przyjętych regulacji prawnych w obrębie organizacji międzynarodowych na międzynarodowe środowisko ropy, wpływu międzynarodowego środowiska ropy naftowej na środowisko oraz zrównoważony rozwój. Przyjęty główny problem badawczy implikujący szczegółowe kwestie badawcze posiada ważne i istotne znaczenie dla praktyki, w szczególności stosowania prawa.

Nie mniej istotne znaczenia dla prowadzonych badań, obok sformułowania celów badawczych, miały kwestie związane z wyborem metod badawczych, spośród których w pierwszej kolejności zastosowano metodę dogmatyczną. Dzięki niej uzyskano rezultaty w wyniku interpretacji norm z zakresu prawa międzynarodowego, jak również prawa wewnętrznego różnych porządków prawnych (*common law*, kontynentalnego). Z kolei metoda historyczna dała asumpt do określenia przesłanek historycznych międzynarodowego środowiska ropy naftowej oraz atmosfery kształtowania się rynku ropy naftowej na forum międzynarodowym. Istotnym i ważnym elementem stało się wykorzystanie metody statystycznej wszędzie tam, gdzie można było wykazać efekty stosowania rozwiązań prawnych znajdujących odzwierciedlenie w gospodarce, geologii czy technice. W konsekwencji zastosowania powyższych metod nieodzowne stało się wykorzystanie metody funkcjonalnej w celu wykazania rezultatów regulacji międzynarodowego rynku ropy naftowej tam, gdzie obrót ropą naftową wpływał na społeczeństwo.

Zastosowanie licznych jak na pracę z zakresu prawa metod badawczych wiązało się z koniecznością uwzględnienia wieloaspektowości problematyki światowego rynku ropy naftowej, co w monografii skutkowało koniecznością wprowadzenia sformalizowanej struktury pracy z hierarchiczną strukturą budowy rozdziałów i mniejszych jednostek redakcyjnych.

Rozdział pierwszy został poświęcony prezentacji genezy wykorzystania ropy naftowej jako bogactwa naturalnego, rozwoju badań w tym kierunku i co istotne, przedstawieniu i omówieniu pierwszych regulacji prawnych rynku ropy naftowej, które stanowiły przesłankę do dalszego kształtowania się uregulowań prawnych środowiska ropy naftowej. Szczególna rola w tym złożonym procesie przypada systemowi *common law*, który odegrał istotne znaczenie w procesie ukształtowania się światowego rynku ropy naftowej. Istotnym i ważnym elementem tworzącym środowisko ropy naftowej był rozwój instytucji międzynarodowego obrotu gospodarczego ściśle związany z gwałtownym zapotrzebowaniem na surowiec jako źródło energii. Należy stwierdzić, iż zespół czynników w postaci rozwoju nauki, badań, rozwoju przemysłu petrochemicznego związanego z rozwojem gospodarczym XIX i XX wieku doprowadził do wykształcenia się międzynarodowego środowiska ropy naftowej.

Proces ten, o dynamicznym, zmiennym i samoistnym charakterze, wywołał szereg zdarzeń mających odzwierciedlenie nie tylko w prawie międzynarodowym, lecz również w krajowych porządkach prawnych. Wiązało się to z wyodrębnieniem się szeregu płaszczyzn kształtujących środowisko i obrót ropą naftową, do których należy zaliczyć płaszczyznę międzynarodowych stosunków pomiędzy podmiotami prawa cywilnego, pomiędzy podmiotami prawa międzynarodowego i prawa cywilnego, pomiędzy organami wewnętrznymi państwa, osobami fizycznymi i osobami prawnymi będącymi uczestnikami międzynarodowego obrotu z uwagi na prowadzoną działalność handlową. W szczególności na kwestie związane z obrotem ropą naftową w bezpośredni sposób wpłynął gwałtowny rozwój przemysłu w Stanach Zjednoczonych oraz w mniejszym stopniu w Europie, w tym w Rosji. Na szczególne podkreślenie zasługuje rosnąca pozycja międzynarodowych karteli zajmujących się obrotem ropą naftową jako wyjątkowych podmiotów niebędących państwami, lecz posiadających siłę sprawczą do kształtowania stosunków w sferze prawa międzynarodowego prawie na równi z nimi. Twierdzenie to jest tym bardziej ważne, jeśli zważy się ten fakt, iż kartele zasadniczo do końca drugiej wojny światowej były w stanie kształtować globalny rynek ropy, wpływając na treść umów.

Rozdział drugi w całości został poświęcony Organizacji Państw Eksportujących Ropę Naftową z punktu widzenia jej działalności i statusu w obrębie międzynarodowego środowiska ropy naftowej. Istotnym elementem w procesie badawczym stało się ustalenie rzeczywistych przesłanek powołania do życia tej swoistej międzynarodowej organizacji w kontekście nierównoprawnego dostępu do członkostwa w niej. Niezmiennie bowiem należy podkreślić ten fakt, który jest zasadniczo pomijany w literaturze przedmiotu, iż bez względu na formalne umocowanie do działania tej organizacji na forum międzynarodowym członkostwo w niej jest uzależnione od posiadania przez państwo pretendujące do członkostwa w niej rzeczywistych zasobów ropy naftowej. Konieczność uwzględniania w badaniach OPEC wiąże się z faktem, iż jako organizacja międzynarodowa kontroluje on 82% światowych rezerw surowca oraz 75% produkcji surowca na świecie. Specyfika funkcjonowania tej organizacji wiąże się również z mechanizmem polegającym na realizacji założonych przez nią celów przy wykorzystaniu mechanizmu ilości wydobycia surowca i wysokości ceny. Na swój sposób OPEC w środowisku międzynarodowym zmierzał do uzyskania monopolistycznej pozycji na rynku ropy naftowej, w konsekwencji wywołując szereg działań podejmowanych m.in. przez ONZ czy OECD. Ewenementem było powołanie do życia podmiotu prawa międzynarodowego będącego bezpośrednim skutkiem praktyki karteli międzynarodowego rynku ropy naftowej.

Sytuacja powołania do życia organizacji pierwotnie mającej na celu chronić interesy jej państw członkowskich w praktyce międzynarodowej doprowadziła do stanu konfliktu pomiędzy samą organizacją oraz innymi podmiotami prawa międzynarodowego. OPEC stanowi także przykład organizacji, która w drodze uchwał tworzy swoistą więź prawną pomiędzy państwem członkowskim a jego podmiotami wewnętrznymi, tj. osobami fizycznymi i prawnymi. OPEC charakteryzuje się podejmowaniem przez organy wewnętrzne decyzji, które cechują się niespotykanym w innych organizacjach interwencjonizmem w stosunku do swoich członków. Na podkreślenie zasługuje natomiast fakt, iż OPEC należy do tych organizacji, które przywiązują dość istotną wagę do rozwoju w dziedzinie badań naukowych w wielu dziedzinach powiązanych z obrotem ropą naftową. Obok bowiem standardowego finansowego działalności organizacji ze składek członkowskich w drugiej połowie lat siedemdziesiątych XX wieku powołano do życia Specjalny Fundusz. Celem powołania zależnego od organizacji funduszu, który przekształcił się w samodzielny podmiot prawny i uzyskał osobowość prawną, zmieniając nazwę na Fundusz Międzynarodowego Rozwoju OPEC, obok kredytowania państw członkowskich organizacji było wspieranie rozwoju badań naukowych. Proces metamorfozy organizacji i quasi-monopolistyczna pozycja na światowym rynku ropy doprowadziła do stanu, kiedy ONZ zmuszony został do podjęcia działań i przyjęcia rezolucji poświęconych racjonalnemu korzystaniu z zasobów naturalnych, m.in. ropy naftowej, uznając, iż stanowią one wspólne dziedzictwo ludzkości. Wyprowadzona teoria o wspólnych dobrach stała się następnie elementem pozwalającym na transponowanie niektórych rozwiązań na grunt związany z ochroną środowiska czy zrównoważonym rozwojem. W konsekwencji została przyjęta Deklaracja Milenijna ONZ, która wytyczyła większy zakres związany z wykorzystywaniem zasobów naturalnych, poszerzając go o zasady dbałości o światową gospodarkę, międzynarodowy pokój i bezpieczeństwo.

Przedstawione w rozdziale trzecim badania objęły problematykę bezpieczeństwa energetycznego w kontekście światowego obrotu ropą naftową. Geneza kształtowania się systemu międzynarodowego bezpieczeństwa energetycznego pierwotnie stanowiła konsekwencję embarga wprowadzonego na dostawy ropy naftowej do państw zachodniej hemisfery w 1973 roku. Zdarzenie to wywołało impuls, w głównej mierze dla podmiotów państwowych, do podjęcia działań mających na celu ochronę ich interesów przed negatywnymi skutkami ograniczeń dostaw. Problematyka aksjologii bezpieczeństwa jako systemu wartości społeczności międzynarodowej odgrywa dominującą rolę w związku ze wzrostem zagrożeń w okresie ostatnich dwóch dekad oraz wytworzeniem się w konsekwencji tego deficytu bezpieczeństwa międzynarodowego. Szczegółowej analizie poddane zostały

uwarunkowania bezpieczeństwa rynku ropy, problematyka zagrożeń terrorystycznych, rola i znaczenie wyspecjalizowanych organizacji i agencji międzynarodowych z punktu widzenia ich statutowych celów działalności. Podjęte w tym celu działania w sferze stosunków międzynarodowych ukształtowane zostały przez rozpoczęte procesy regulowania międzynarodowego rynku ropy pod kątem zapewnienia i posiadania określonej ilości zasobów przez państwa oraz przez instytucjonalizację działań. Przykładem tego ostatniego są działania podejmowane na forum Międzynarodowej Organizacji Energii wprowadzającej do siatki pojęciowej definicję bezpieczeństwa energetycznego jako „niezakłóconej dostępności do źródeł energii po akceptowalnej cenie”. W związku z tym na gruncie prawa międzynarodowego wykształciły się mechanizmy, których celem jest ochrona interesów państw przed zagrożeniami związanymi z brakiem dostaw. Do podstawowych rozwiązań należą umowy bilateralne oraz multilateralne pomiędzy eksporterami i importerami surowca. Szereg rozwiązań przyjęto w ramach Traktatu Karty Energetycznej oraz Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, nie chronią one jednak uczestniczących w obrocie podmiotów w stopniu wystarczającym. Istotnym elementem jest włączenie do sfery związanej z promowaniem polityki bezpieczeństwa energetycznego regulacji objętych systemem umów przyjętych w ramach Światowej Organizacji Handlu. W sposób zasadniczy taka konstrukcja wzmocniła z jednej strony pozycję stron Traktatu Karty Energetycznej, z drugiej zaś wykorzystwała dorobek Światowej Organizacji Handlu. Na szczególne podkreślenie zasługuje fakt, iż problematyka międzynarodowego rynku ropy naftowej stała się na tyle istotna, iż od niedawna stanowi ona przedmiot gruntownego zainteresowania Sojuszu Północnoatlantyckiego.

Rozważania rozdziału czwartego są bardzo istotne z punktu widzenia praktyki stosowania prawa, odnoszą się bowiem do bardzo ważnych zagadnień rozstrzygania sporów międzynarodowych związanych z międzynarodowym środowiskiem ropy naftowej. Cechą charakterystyczną sporów w obrębie prawa międzynarodowego, w szczególności w omawianej materii, jest jednak taka sytuacja, kiedy podmiot prawa żąda od drugiego podmiotu prawa określonego zachowania się w postaci działania lub zaniechania i swoje żądanie opiera na normach wynikających z umów międzynarodowych, zwyczaju lub powszechnych zasad prawa. Źródłem sporu jest zawsze interes podmiotu inicjującego spór mający swoje umocowanie w prawie międzynarodowym. Dla zaistnienia sporu nie ma znaczenia kwestia, czy podmiotem naruszającym jest państwo, czy też inny podmiot prawa międzynarodowego. Elementami charakterystycznymi sporów międzynarodowych, których przedmiot stanowią sprawy z zakresu obrotu ropą naftową, są przede wszystkim: ich prawny

charakter, różnorodność podmiotów, które procedują w przedmiocie sporu, różnorodność organów o charakterze sądowym, quasi-sądowym, arbitrażowym czy wyspecjalizowanych organów wewnętrznych organizacji. Do najczęstszych sporów w sensie przedmiotowym należy wymienić te związane z pogwałceniem regulacji z zakresu międzynarodowego prawa środowiska, prawa morza, nacjonalizacją podmiotów zagranicznych, naruszeniem postanowień norm prawnych w związku z członkostwem w organizacjach międzynarodowych. Z kolei z podmiotowego punktu widzenia uczestnikami sporów są najczęściej państwa, osoby prawne występujące w imieniu państwa, organizacje międzynarodowe oraz międzynarodowe osoby prawne. Należy jednak zdecydowanie podkreślić, iż w przypadku sporów, w których chociażby jednym z jego uczestników jest podmiot państwowy, istnieje zasadnicze ograniczenie w stosunku do procedowania przeciwko państwu na podstawie przysługującego mu immunitetu jurysdykcyjnego, który zasadniczo wyłącza możliwość prowadzenia postępowania. Z punktu widzenia norm prawa międzynarodowego szczególna sytuacja w kontekście rozwiązywania sporów odnosi się do państw będących członkami OPEC, występują one bowiem z punktu widzenia obrotu ropą naftową w dualnej sytuacji związanej z możliwością występowania w spornym postępowaniu jako podmiot państwowy, z drugiej zaś jako podmiot wchodzący w skład organizacji międzynarodowej. W tym drugim przypadku właściwa do występowania jako strona jest organizacja międzynarodowa. Również w tej ostatniej sytuacji istotnym ograniczeniem procedowania przeciwko organizacji jest jej immunitet jurysdykcyjny.

Z zupełnie inną sytuacją mamy do czynienia w przypadku sporów rozstrzyganych w ramach Światowej Organizacji Handlu (WTO). Wynika to z przyjętych w obrębie organizacji rozwiązań prawnych, które charakteryzują się kompleksowością, jednolitymi zasadami oraz transparentnością. Składa się na to wewnętrzny system organów i struktura w postaci paneli, Organu Rozstrzygania Sporów, Organu Apelacyjnego WTO. Sprzyja to rozstrzygnięciu sporów w obrębie państw, które są jednocześnie członkami WTO i OPEC. Obecnie nierozwiązaną kwestią na gruncie prawa międzynarodowego jest konflikt, jaki występuje pomiędzy statutowym celem OPEC, jakim jest regulacja ilości wydobycia surowca, z zasadą znoszenia ograniczeń ilościowych w handlu przewidzianą w Porozumieniu GATT będącym integralną częścią systemu prawnego WTO. W przypadku rozstrzygnięcia sporów szczególna rola przypada arbitrażowi międzynarodowemu, którego rola nieustająco rośnie.

Z punktu widzenia powszechnego prawa międzynarodowego szczególnie ważne rozważania zostały przeprowadzone w ramach rozdziału piątego poświęconego problematyce zrównoważonego rozwoju w kontekście międzynarodowego środowiska ropy naftowej.

Wiąże się to także z koniecznością harmonizacji międzynarodowego prawa ochrony środowiska, rozwoju gospodarczego, rozwoju społeczeństw, co stanowi paradygmat uzasadniony potrzebą przyszłych pokoleń. Światowy obrót ropą naftową w związku z zasadami zrównoważonego rozwoju stanowi przedmiot zainteresowania międzynarodowych instytucji o charakterze gospodarczo-finansowym, w głównej mierze Grupy Banku Światowego, Międzynarodowego Funduszu Walutowego i Światowej Organizacji Handlu. Podmioty te wdrażają projekty wspierające zrównoważony rozwój w drodze programów umożliwiających eliminację ubóstwa w państwach zasobnych w ropę naftową, wykorzystujących racjonalne sposoby jej wydobycia i spożytkowania. Rynek ten bowiem bezpośrednio odnosi się do tych dziedzin, które są regulowane w kontekście zrównoważonego rozwoju, co potwierdza powołani Komisji do Spraw Zrównoważonego Rozwoju w ramach Rady Ekonomicznej i Społecznej ONZ mającej za przedmiot działalność w zakresie harmonizacji i integracji regulacji międzynarodowego prawa środowiska i zasad zrównoważonego rozwoju. Implementowanie zasad zrównoważonego rozwoju w światowym przemyśle petrochemicznym wiąże się również z przyjęciem przez największe międzynarodowe banki zgodnie z wytycznymi Banku Światowego standardów warunkujących kwestie zrównoważonego rozwoju na przyszłość. Formułowanie norm prawnych na podstawie zasady zrównoważonego rozwoju w dziedzinie energii opartej na ropie naftowej wymaga uwzględnienia takich przesłanek, jak dążenie państw do zwiększonego zużycia energii, zmniejszenie zasobów ropy naftowej, stan niepewności energetycznej oraz niewystarczający poziom międzynarodowych regulacji prawnych w tym zakresie. W świetle analizy praktyki przedstawiono własną, krytyczną ocenę działalności ONZ w odniesieniu do programów, których przedmiotem jest obrót ropą naftową.

W kontekście wspólnego dziedzictwa ludzkości szczególnie ważne z praktycznego punktu widzenia są badania przedstawione w rozdziale ostatnim, szóstym. Międzynarodowy reżim ochrony środowiska jest bardzo ważny dla środowiska ropy z tej przyczyny, iż regulacje międzynarodowe z jednej strony odnoszą się do międzynarodowej ochrony środowiska, z drugiej natomiast normują sytuacje związane z nieprawidłowym korzystaniem z ropy naftowej. Normy międzynarodowego prawa ochrony środowiska pozostają w bardzo ścisłych związkach z zagadnieniami rozwoju gospodarczego i społecznego poprzez pryzmat światowego obrotu ropą naftową. Wywierają one istotny wpływ na kształtowanie się praw i obowiązków podmiotów uczestniczących w obrocie ropą naftową w obrębie dwóch grup. Do grupy pierwszej należą regulacje związane z aspektami ochrony zasobów naturalnych w postaci ropy naftowej jako dziedzictwa ludzkości, do drugiej natomiast zalicza się regulacje

stanowiące rezultat procesów związanych z obrotem ropą naftową, normujące zagadnienia transportu, produkcji czy wreszcie wykorzystania produktów rektyfikacji. Bezpośrednim impulsem dla społeczności międzynarodowej do tego, aby poszukiwać konkretnych rozwiązań normatywnych, była katastrofa tankowca Torrey Canyon w marcu 1967 roku, która doprowadziła do katastrofy ekologicznej. ONZ przedstawił w 1970 roku program mający na celu ochronę światowego środowiska naturalnego, dając początek specjalizacji w obrębie prawa ochrony środowiska w postaci zapobiegania zanieczyszczeniom środowiska pochodzenia naftowego. Z analizy regulacji międzynarodowych wynika, iż dziedzina międzynarodowego prawa ochrony środowiska mająca za cel zapobieganie zanieczyszczeniom pochodzenia naftowego jest dobrze uregulowana zarówno w kontekście umów dwu- i wielostronnych, jak i w kontekście regulacji przyjętych pod auspicjami Międzynarodowej Organizacji Morskiej. Szczególne miejsce w aksjologii międzynarodowej znajdują związki pomiędzy ochroną środowiska, zrównoważonym rozwojem i zanieczyszczeniami ropą naftową. W świetle bowiem umów międzynarodowych oraz działalności prawotwórczej organizacji międzynarodowych główne idee zrównoważonego rozwoju nie są wyłącznie powiązane z ochroną środowiska, lecz poszerzają swój obszar o potrzeby związane z gospodarką światową czy standardami życia mieszkańców globu.

Konkludując, należy wskazać, iż w obrębie międzynarodowego środowiska ropy naftowej, co potwierdziła w sposób zdecydowany analiza kompleksowa mechanizmów prawnych, możemy mówić o polaryzacji instytucji międzynarodowego obrotu ropą. W pierwszej grupie znajdują się regulacje, których efektywność wiąże się z działalnością gospodarczą, w drugiej zaś wszystkie pozostałe – uwzględniające ochronę środowiska, zrównoważony rozwój, bezpieczeństwo międzynarodowe. Teza ta znajduje uzasadnienie w działalności prawotwórczej organizacji międzynarodowych. Organizacje międzynarodowe, które w swojej działalności stykają się z obrotem ropą naftową, wypracowały mechanizmy regulujące kwestie związane z tym surowcem. W sposób szczególny swoją działalność w tym zakresie zaznaczył ONZ, który zajmował się aspektami zrównoważonego rozwoju, międzynarodowego systemu ochrony praw człowieka, ochrony środowiska czy w końcu bezpieczeństwa międzynarodowego. Również zachodzące w międzynarodowym środowisku ropy procesy ścierania się i tarcia szeregu trendów, koncepcji i teorii doprowadziły do wykształcenia się „jedności w odrębności” w odniesieniu do międzynarodowego bezpieczeństwa energetycznego. Przedmiot realizowanych badań zgodnie z zakreślonymi na wstępie problemami badawczymi obejmował istotne zagadnienia z zakresu funkcjonowania mechanizmów prawnych globalnego obrotu ropą naftową. Rozważania te nie mogły być

jednak prowadzone w oderwaniu od całokształtu czynników dotyczących międzynarodowego obrotu ropą naftową, które składają się na międzynarodowe środowisko ropy naftowej. Wnioski i propozycje zawarte w monografii są wynikiem badań w obszarze prawa międzynarodowego. Opracowanie porządkuje wiedzę w zakresie problematyki międzynarodowego obrotu ropą naftową.

Z praktycznego punktu widzenia przedstawione w monografii rozważania mogą być szczególnie istotne dla wyspecjalizowanych odbiorców. W pierwszej kolejności stanowią naturalną lekturę dla kręgu praktyków zajmujących się rynkiem ropy naftowej na co dzień zarówno w obrębie wolnych zawodów, jak i w sądach i trybunałach międzynarodowych – stałych i *ad hoc*. Monografia uwzględnia też bardzo istotne zagadnienia z zakresu współpracy dwu- i wielostronnej oraz wytycza nowe kierunki działalności podmiotów prawa międzynarodowego. Szczególnie ważne dla praktyków są zagadnienia z zakresu pragmatyki rozstrzygania sporów międzynarodowych. Nie bez znaczenia jest również fakt przedstawienia w monografii kierunków rozwoju światowego środowiska ropy naftowej. Wyniki badań mogą stanowić wytyczne dla dalszych rozważań z punktu widzenia regulacji prawa wewnętrznego poszczególnych państw. Jednym z najważniejszych wskazanych rozwiązań praktycznych jest wytyczenie kierunków rozwiązań prawnych w obrębie zrównoważonego rozwoju i międzynarodowego prawa ochrony środowiska. Monografia po jej przetłumaczeniu na język angielski może stać się niewątpliwie ważnym wyznacznikiem przyszłej współpracy w obrębie światowego rynku ropy naftowej. Za takim twierdzeniem przemawia fakt usystematyzowania w pracy większości zagadnień związanych z międzynarodowym środowiskiem ropy naftowej przy uwzględnieniu kontekstu historycznego.

Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych (artystycznych)

Mój dotychczasowy dorobek naukowo-badawczy obejmuje ponad trzydzieści publikacji (opublikowanych w tradycyjnej jak również cyfrowej formie) , z czego około 30 zostało opublikowanych po uzyskaniu stopnia doktora nauk prawnych. Przedmiotowy dorobek obejmuje autorstwo jednej monografii, współautorstwo podręcznika w j. rosyjskim, współautorstwo podręcznika w j. ukraińskim, współredakcję podręcznika w j. rosyjskim, autorstwo kilku ekspertyz w ramach projektu finansowanego ze środków międzynarodowych oraz autorstwo artykułów naukowych w języku polskim, angielskim i rosyjskim. Moja działalność naukowo-badawcza objęła także aktywne uczestnictwo w konferencjach międzynarodowych, sympozjach i projektach międzynarodowych. Działalność naukowo-badawcza była realizowana w ramach krajowego grantu finansowanego w ramach

działalności statutowej Komitetu Badań Naukowych oraz międzynarodowego grantu w ramach międzynarodowego projektu Tempus finansowanego przez Komisję Europejską.

Moja dotychczasowa praca naukowo-badawcza zarówno przed uzyskaniem stopnia naukowego doktora, jak bezpośrednio po jego uzyskaniu koncentrowała się zasadniczo na problematyce związanej z prawnomiędzynarodowymi aspektami stosunków gospodarczych, w szczególności obrotu międzynarodowego towarami i usługami oraz elementami pozostającymi w jego orbicie, obejmującymi m.in. obszary bezpieczeństwa energetycznego i związanych z tym zagrożeń, współpracy międzypaństwowej, statusu organizacji międzynarodowych z punktu widzenia liberalizacji handlu. Wydaje się słuszne podkreślenie, iż w ciągu 18 lat pracy naukowej w sposób naturalny zainteresowania objęły nowe pola badawcze związane w sposób bezpośredni lub pośredni z podstawowym nurtem badawczym. W tym sensie w związku z zachodzącymi zmianami w środowisku międzynarodowym obejmowały one sfery unormowań bezpieczeństwa energetycznego, ze szczególnym uwzględnieniem regulacji w zakresie nośników energii, prawnomiędzynarodowych aspektów bezpieczeństwa międzynarodowego, problematyki zagrożeń o charakterze terrorystycznym oraz incydentalnie praw człowieka. Znalazły one odzwierciedlenie w artykułach naukowych, rozdziałach w książkach, wystąpieniach na konferencjach oraz projektach badawczych.

Zagadnienia związane z międzynarodowymi aspektami gospodarczymi zintensyfikowały się jeszcze przed uzyskaniem stopnia naukowego doktora nauk prawnych. Impuls do zajęcia się tym obszarem badań wiązał się w pierwszej kolejności z dążeniem nowych podmiotów prawa międzynarodowego – państw następców prawnych byłych republik ZSRR – do odegrania istotnej roli w środowisku międzynarodowym w sferze stosunków gospodarczych, w drugiej zaś z możliwościami prowadzenia badań i kwerend bibliotecznych na początku XXI wieku w Stanach Zjednoczonych. Zaowocowało to pierwszymi badaniami, które zostały uwzględnione w artykułach: Konaszcuk W., *Формально-правовые основы трансграничного хозяйственного сотрудничества между Республикой Польша и Республикой Беларуси*, *Право и современность*, БГУ Но 22/2001, Минск 2001; Konaszcuk W., *Formalnopravne podstawy transgranicznej współpracy gospodarczej pomiędzy Rzeczpospolitą Polską a Republiką Białoruś*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Vol. XLVIII, Sectio G, Annales 2001.

Uzyskanie finansowania w ramach projektu badawczego pt. *Prawne aspekty obrotu gospodarczego Polski w świetle jej członkostwa w WTO oraz przystąpienia do UE* umożliwiło skupienie uwagi na dysertacji doktorskiej i przede wszystkim wykorzystanie warsztatu badawczego dostępnego badaczom na terytorium Stanów Zjednoczonych. W wyniku badań

prowadzonych zarówno w Polsce, jak i poza jej granicami powstała praca doktorska pod kierunkiem prof. dr hab. Anny Przyborowskiej-Klimczak *Światowa Organizacja Handlu (WTO) w systemie instytucji gospodarczo-finansowych*.

Po uzyskaniu stopnia doktora nauk prawnych moje zainteresowania naukowe skupiły się na problematyce prawnych aspektów współpracy podmiotów prawa w obszarze międzynarodowego prawa gospodarczego, z uwzględnieniem praktyki stosowania prawa. Badania te przebiegały dwutorowo. Pierwszy obszar badawczy, będący niejako naturalnym skutkiem stosowania regulacji prawnomiędzynarodowych w ramach światowego obrotu gospodarczego, dotyczył problematyki *stricte* handlowej. Rozłożył się on na kilkuletni proces badawczy. Jego rezultaty zostały uwzględnione w artykułach naukowych prezentowanych zarówno w Polsce, jak i jej poza granicami. Mogę tutaj wymienić m.in.: Konaszczuk W., *Umowy w zakresie usług zawierane w ramach Światowej Organizacji Handlu (WTO) – wybrane zagadnienia*, „Studia Iuridica Lublinensia” 2007, nr 10; Konaszczuk W., *Relacje między Światową Organizacją Handlu a Międzynarodowym Funduszem Walutowym w niektórych dziedzinach obrotu gospodarczego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Sectio G, Annales LIV/LV 2007–2008; Konaszczuk W., *Postępowanie rozstrzygania sporów w ramach systemu WTO/GATT*, [w:] *Kodyfikacja postępowania administracyjnego na 50 lecie uchwalenia KPA*, red. J. Niczyporuk, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Prawa i Administracji w Lublinie, Lublin 2010.

Zmieniające się międzynarodowe środowisko obrotu gospodarczego w kontekście ewolucji celów statutowych organizacji o charakterze gospodarczo-finansowym stanowiło asumpt do uwzględnienia uwarunkowań wynikających z położenia geograficznego Polski w kontekście uzyskania członkostwa w Światowej Organizacji Handlu przez Federację Rosyjską. Jej członkostwo wpłynęło na zmianę statusu gospodarczego na świecie zarówno samej Federacji, jak i państw skupionych razem z nią w regionalnej wspólnotie gospodarczej (Białoruś, Kazachstan). W rezultacie przedmiotowe zagadnienia zostały ujęte w artykułach: Konaszczuk W., *Правовая характеристика отношений между Всемирной Торговой Организацией (ВТО) и Международным Валютным Фондом на примере практики регулирования споров*, Право.бу – Научно практический журнал. Национальный центр правовой информации Республики Беларусь, No 4/2016 (42); Konaszczuk W., *Процедура урегулирования споров в рамках системы ГАТТ/ВТО: юридический анализ*, Право.бу – Научно практический журнал. Национальный центр правовой информации Республики Беларусь, No 1/2016 (39); Konaszczuk W., Kamuyankou V., *Современные процедуры урегулирования споров в ГАТТ/ВТО*, „Юстиция Беларуси” 2016, No 3.

Drugi nurt w bezpośredni sposób wiąże się z pierwszym z punktu widzenia stosowania międzynarodowych rozwiązań prawnych i odnosi się do kwestii związanych z bezpieczeństwem, w tym bezpieczeństwem energetycznym. Problematyka bezpieczeństwa energetycznego w sposób niepodważalny, niewątpliwy oraz bezpośredni wiąże się w obrotem nośnikami energii, spośród których do najważniejszych należą ropa naftowa oraz gaz ziemny. Zagadnienia bezpieczeństwa energetycznego Polski, Unii Europejskiej stanowiły pole badań oraz licznych analiz. Przybrały one realną postać w postaci rezultatów przedstawionych w artykułach naukowych, w których zostały zaprezentowane rozwiązania i wnioski na przyszłość. Należy do nich zaliczyć m.in.: Konaszczuk W., *Wybrane zagadnienia polityki bezpieczeństwa energetycznego UE*, [w:] *Prawo międzynarodowe wobec wyzwań współczesnego świata*, red. E. Dynia, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2009; Konaszczuk W., *Bezpieczeństwo energetyczne Polski w aspekcie współpracy UE i Federacji Rosyjskiej w dziedzinie obrotu ropą naftową i gazem ziemnym*, [w:] *Bezpieczeństwo RP w wymiarze narodowym i międzynarodowym*, t. II, red. M. Marszałek, G. Sobolewski, T. Konopka, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Handlowej im. Bolesława Markowskiego w Kielcach, Kielce 2012; Konaszczuk W., *Aspects of Polish and European Energy Security – Relations with Russian Federation*, [w:] *The Practical and Theoretical Approach to the Issue of Security*, red. A. Cyran, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Handlowej im. Bolesława Markowskiego w Kielcach, Kielce 2013; Konaszczuk W., *Zarządzanie kryzysowe jako element bezpieczeństwa państwa w sytuacji ograniczenia lub braku dostaw gazu ziemnego tranzytem przez Ukrainę do Polski z Federacji Rosyjskiej w świetle regulacji unijnych i krajowych*, [w:] *Współpraca międzynarodowa w zakresie zarządzania kryzysowego. Teoria i praktyka*, red. A. Furgała, P. Niemczuk, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Prawa i Administracji, Rzeszów 2013;

Bez wątpienia problematyka bezpieczeństwa energetycznego wchodzi w zakres ogólnie pojętego bezpieczeństwa międzynarodowego. Należy podkreślić, iż w ramach prowadzonych powyżej badań zostały zaobserwowane nowe, niespotykane zjawiska będące negatywnym skutkiem zjawisk w obrębie prawa międzynarodowego. Do takich należy niewątpliwie pojawienie się zagrożeń bezpieczeństwa międzynarodowego związane z zagrożeniami terrorystycznymi oraz pojawienie się deficytu bezpieczeństwa. Dało to asumpt do prowadzenie szczegółowych badań zarówno w kontekście zagrożeń związanych z terroryzmem, jak i wpływu regulacji prawnych na kwestie związane ze sferą praw człowieka oraz praktycznych kwestii zapewnienia bezpieczeństwa obywatelom. Wyniki prowadzonych badań zostały przedstawione w następujących artykułach: Konaszczuk W., *Узрoза*

террористических актов ЕВРО-2012 в Польше и на Украине – очерко проблеме, http://security-ua.com/index.php?option=com_k2&view=item&id=2176:ugroza-terroristicheskikh-aktov-evro-2012-v-polshe-i-na-ukraine-ocherk-problemyi&Itemid=574&lang=ru; Konaszczuk W., *Юридические основы деятельности польских детективных и охранных компаний в контексте законодательства ЕС*, http://www.security-ua.com/index.php?option=com_k2&view=item&id=1735:polskoe-pole-yuridicheskie-osnovyi-deyatelnosti-polskih-detektivnyih-i-ohrannyih-kompaniy-v-kontekste-zakonodatelstva-es&; Konaszczuk W., *Охрана и страхование в Польше*, http://www.security-ua.com/index.php?option=com_k2&view=item&id=1851:ohrana_i_strahovanie_v_polshe&Itemid=574&lang=ru; Konaszczuk W., *Особенности украинского охранного рынка*, http://www.security-ua.com/index.php?option=com_k2&view=item&id=4334:osobennosti-ukrainskogo-ohrannogo-ryinka&Itemid=581&lang=ru; Konaszczuk W., Tokarski M., *Bezpieczeństwo załóg i pasażerów statków powietrznych w świetle standardów Konwencji o Międzynarodowym Lotnictwie Cywilnym w polskim prawie lotniczym*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2014, nr 10(6); Konaszczuk W., *Geneza przestępczości zorganizowanej w Rosji do 1918 roku*, [w:] *Rola organów bezpieczeństwa publicznego w przeciwdziałaniu przestępczości – zagadnienia wybrane*, red. K. Hypś, K. Kolek, Wydawnictwo Archidiecezji Lubelskiej, Lublin 2014; Konaszczuk W., Tokarski M., *Uzawodowienie służb mundurowych w Unii Europejskiej na przykładzie Sił Zbrojnych RP*, „Studia Iuridica Lublinensia” 2015, vol. XXIV; Konaszczuk W., *Geneza bezpieczeństwa wewnętrznego w Unii Europejskiej*, [w:] *System bezpieczeństwa wewnętrznego*, red. C. Kłak, P. Niemczuk, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Prawa i Administracji, Przemysł–Rzeszów 2017 (w druku); Konaszczuk W., *Ideologie*, [w:] *System bezpieczeństwa wewnętrznego*, red. C. Kłak, P. Niemczuk, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Prawa i Administracji, Przemysł–Rzeszów 2017 (w druku); Konaszczuk W., *Rozwój bezpieczeństwa wewnętrznego w stosunkach międzynarodowych*, [w:] *System bezpieczeństwa wewnętrznego*, red. C. Kłak, P. Niemczuk, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Prawa i Administracji, Przemysł–Rzeszów 2017 (w druku).

Wspomniane powyżej obszary badawcze związane z gwałtownym poszerzaniem się sfery regulacji bezpieczeństwa międzynarodowego w sposób bezpośredni dotyczą problematyki powiązanej z ochroną praw człowieka. Ten nurt w prowadzonych przeze mnie badaniach stanowi naturalną odrośl, która w pracy badacza prawnika-internacjonalisty odgrywa coraz większe znaczenie. W rezultacie wpływ rozwiązań prawnych w zakresie

bezpieczeństwa został omówiony w następujących artykułach: Konaszczuk W., *System pomocy prawnej w Rosji*, [w:] *Świadczenie pomocy prawnej w państwach europejskich*, red. A. Bereza, Wydawnictwo Ośrodka Badań, Studiów i Legislacji Krajowej Rady Radców Prawnych, Warszawa 2013; Konaszczuk W., *Bezpieczeństwo obrotu prawnego w Federacji Rosyjskiej w świetle prawa jej obywateli do bezpłatnej pomocy prawnej*, [w:] *Aktualne problemy prawa polskiego, europejskiego i międzynarodowego*, red. W. Orłowski, Towarzystwo Wydawnictw Naukowych Libropolis, Lublin 2014; Konaszczuk W., *Realizacja przez państwo modelu bezpieczeństwa energetycznego jako prawa obywateli do odpowiedniego poziomu życia*, [w:] *Uniwersalny system ochrony praw człowieka. Aksjologia – instytucje – efektywność*, red. J. Jaskiernia, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2015; Konaszczuk W., *Przeciwdziałanie i eliminacja zagrożeń terrorystycznych a ochrona praw człowieka – próba refleksji*, [w:] *Uniwersalne standardy ochrony praw człowieka a funkcjonowanie systemów politycznych w dobie wyzwań globalnych*, red. J. Jaskiernia, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2016.

Wydaje się słuszne podkreślenie, iż w ramach badań prowadzonych w obszarze międzynarodowego obrotu gospodarczego istotnym i ważnym elementem było prowadzenie badań w obrębie programu międzynarodowego, w którym uczestniczyli przedstawiciele uczelni wyższych zarówno z terytorium Unii Europejskiej, jak i spoza niej (Białoruś, Ukraina). Pozytywna ocena przez międzynarodowe gremium prowadzonych przeze mnie badań zaowocowała zaproszeniem mnie do udziału w pracach poświęconemu obszarowi międzynarodowego handlu. Skutkowało to udziałem w redakcji podręcznika o zasięgu międzynarodowym: Konaszczuk W. [współredakcja z U. Hellmann, V. Kamyankou, Y. Amelchenya, I. Belskaya], *Economic Law and Alternative Dispute Resolution, Theory and Practice of Mediation in the Commercial Sphere*, Publishing Centre of the Belarusian State University, Minsk 2015, jak również autorstwem rozdziałów dwóch podręczników – w j. rosyjskim: Konaszczuk W., *Особенности медиации в Европейском Союзе*, [w:] *Economic Law and Alternative Dispute Resolution, Theory and Practice of Mediation in the Commercial Sphere*, red. U. Hellmann, V. Kamyankou, Y. Amelchenya, I. Belskaya, W. Konaszczuk, Publishing Centre of the Belarusian State University, Minsk 2015; Konaszczuk W., *Этика в медиации, ее психологический аспект как неотъемлемая часть института*, [w:] *Theory and Practice of Mediation in the Commercial Sphere*, red. U. Hellmann, V. Kamyankou, Y. Amelchenya, I. Belskaya, W. Konaszczuk, Publishing Centre of the Belarusian State University, Minsk 2015, oraz j. ukraińskim: Konaszczuk W., *Місце міжнародного торгового арбітражу в системі юридичних органів*, [w:] *Міжнародний*

комерційний арбітраж, / Білоусов Ю.В., Конащук В., Коссак В.М. таін.; заред. В.М. Коссака. – Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 2015.

Badania w powyżej wymienionych obszarach badawczych posiadały swoje praktyczne odzwierciedlenie w mojej pracy w zespołach eksperckich, praktyce orzekania w międzynarodowym arbitrażu handlowym oraz w ramach szeroko pojętej praktyki stosowania prawa.

Wojciech Konaszczuk